

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 2 від 15.02.2021 року

Голова Приймальної комісії

Марія БРАТКО

**Програма
фахового випробування**

Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма:	Дошкільна освіта
Освітньо-професійний ступінь:	фаховий молодший бакалавр
На основі:	освітньо-кваліфікаційного рівня кваліфікованого робітника та інших категорій

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-методичної та
начальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти
протокол № 7 від 9.02.2021 р.

Голова циклової комісії Альона ДОЦЕНКО

Київ – 2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Професійна підготовка сучасного фахівця в галузі дошкільної освіти передбачає урахування потреб у забезпеченні професійної мобільності педагогів в ситуації безперервної освіти. Діяльність педагога закладу дошкільної освіти має відповідати високим вимогам щодо рівня компетентності та здатності постійного самовдосконалення, творчої реалізації виробничих завдань. Разом із засвоєнням базових професійних знань освітній процес має сприяти формуванню у майбутнього спеціаліста таких професійно-особистісних якостей як педагогічне мислення, професійно-педагогічна самосвідомість, професійна ідентичність, розвитку педагогічних здібностей та психологічної готовності до виконання професійних функцій.

Програма фахового випробування для прийому на навчання за спеціальністю 012 Дошкільна освіта (галузь знань 01 Освіта) є нормативним документом Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, розробленим цикловою комісією з педагогічної освіти на основі Правил прийому до Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, навчального плану та навчальних програм з фахової підготовки.

Програма орієнтована на виявлення у абітурієнтів, що мають диплом кваліфікованого робітника, загальних уявлень про педагогіку, психологію, інші психолого-педагогічні дисципліни, що складають базис освітньої діяльності; первинних уявлень про педагогічну професію, її значимість у суспільстві; місію вихователя дітей дошкільного віку та організацію навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти.

Програма містить перелік тем, завдання, критерії оцінювання знань зі вступу до спеціальності, педагогіки, загальної і дитячої психології, психології мови, анатомії, фізіології і гігієни дітей дошкільного віку, безпеки життєдіяльності, культури мовлення і практикуму з виразного читання, методики формування елементарних математичних уявлень, методики проведення роботи з народознавства, а також уміння застосовувати ці знання для розв'язання практичних завдань.

На фаховому випробуванні вступник повинен показати:

- наявність знань з анатомії, фізіології та гігієни дітей дошкільного віку, безпеки життєдіяльності, педагогіки, загальної і дитячої психології та дисциплін циклу професійно-практичної підготовки;
- аналізувати педагогічні ситуації і пропонувати власний варіант дій у запропонованих ситуаціях, спираючись на теоретичні знання із зазначених вище навчальних дисциплін.

Форма проведення – усне та письмове фахове випробування

Кількість білетів – 30.

Кількість завдань у білеті – 2 (виконання 15 тестових завдань одиночного вибору та аналіз педагогічної ситуації з пропозицією власного варіанту дій).

Оцінювання: завдання оцінюється за 100 (200) - бальною шкалою.

Критерії оцінювання подані у таблиці.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
Шкала оцінювання від 100 до 200 балів

Кількість балів (max – 200)	Критерії
До 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.
100 – 132	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач
133 – 166	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
167 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Я – студент.

Історія розвитку Київського університету імені Бориса Грінченка. Життєвий і творчий шлях Бориса Дмитровича Грінченка. Сучасна структура КУБГ.

Поняття «студент». Соціальні портрети сучасного студента і студента Київського університету імені Бориса Грінченка. Бути студентом – відповідально. Від чого залежить ефективність діяльності студента. Права та обов'язки студентів-грінченківців. Перспективи щодо працевлаштування після закінчення Університету. Студентська група.

Що таке Болонський процес. Кредити ЕКТС у навчальному процесі. Форми організації навчання. Контроль успішності студентів.

Навчання – комунікативний процес. Слухання (аудіювання) та його роль у комунікації. Усне мовлення, його види та форми. Способи взаємодії між учасниками спілкування.

Резерви, приховані в нас. Цілі та їх досягнення. Нові корисні звички — шлях до успіху. Формування професіоналізму. Особистісне та професійне самовизначення. Самопізнання. Успішний шлях. Як його обрати.

Професійне становлення майбутнього педагога.

Саморозвиток і самовиховання майбутнього педагога. Резерви приховані в нас. Цілі та їх досягнення. Нові корисні звички – шлях до успіху. Формування професіоналізму. Особистісне та професійне самовизначення та самовдосконалення. Як обрати успішний шлях.

Адаптація майбутнього педагога до професійної діяльності. Проблеми адаптації молодого вихователя дітей дошкільного віку до умов професійної діяльності. Форми та типи адаптації.

Педагогічне спілкування. Сутність педагогічного спілкування. Функції спілкування. Рівні спілкування. Види спілкування. Педагогічні умови, що сприяють ефективності спілкування. Правила педагогічного спілкування.

Професійна етика вихователя. Етика взаємин педагога. Взаємини «вихователь – дитина». Взаємини «вихователь – батьки». Взаємини «вихователь – педагогічний колектив». Норми педагогічної моралі. Категорії педагогічної етики. Педагогічний такт. Соціальна позиція педагога. Вимоги до вихователя дітей дошкільного віку.

Розвиток педагогічних здібностей майбутнього педагога. Структурні компоненти педагогічної майстерності. Професійно-педагогічні здібності. Характеристика основних груп здібностей.

Рекомендована література.

1. Вступ до спеціальності: дошкільна освіта. Модуль 2. [Текст]: навчальний посібник / М.А. Машовець, В.І. Дем'яненко. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011.
2. Я – студент. Навчальний посібник [Текст]. / за заг. ред. В.О. Огнев'юка. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.

ПЕДАГОГІКА

Загальні основи дошкільної педагогіки. Сучасна система дошкільної освіти. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку.

Предмет дошкільної педагогіки як науки. Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань. Предмет і об'єкт дошкільної педагогіки. Основні поняття (категорії)

дошкільної педагогіки. Завдання дошкільної педагогіки. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками. Методологія, джерела, методи наукових досліджень дошкільної педагогіки.

Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання. Поняття про особистість. Розвиток, виховання і соціалізація дошкільника. Фактори, що впливають на розвиток особистості. Вікова періодизація. Вікові та індивідуальні особливості. Дошкільний вік – унікальний період розвитку людини. Видатні педагоги (К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський та ін.) про особливості розвитку дітей в період дошкільного дитинства.

Зародження і розвиток дошкільного виховання в Україні та за кордоном. Розвиток теорії про суспільне дошкільне виховання. Платон, Аристотель про суспільне і сімейне виховання дітей в дошкільний період. «Материнська школа» Яна Амоса Коменського. Перші спроби організації дошкільних закладів Роберта Оуена, Фрідріха Фребеля. Принципи народності і природовідповідності К.Д. Ушинського. Теорія і практика виховання в системі Марії Монтесорі. Перший дитячий садок в Києві. Київське товариство народних дитячих садків. Концепція національного дитячого садка С.Ф. Русової. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки на сучасному етапі. Характеристика сучасних дошкільних навчальних закладів. Засади української національної системи виховання, її значення, принципи застосування у вихованні дошкільників.

Дошкільні заклади в системі освіти. Програми виховання і навчання дітей дошкільного віку. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку. Дошкільні заклади в системі національної освіти. Типи дошкільних закладів і їх функції. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти. Дошкільна освіта та виховання за кордоном. Міжнародне співробітництво в галузі дошкільної освіти.

Історичний огляд процесу створення програм виховання і навчання дітей. Значення програми виховання в дитячому садку. Ознайомлення зі структурою та змістом основних програм навчання і виховання дітей дошкільного віку («Дитина», «Я у світі», «Впевнений старт», «Українське дошкільля»). Характеристика програм «Дитина», «Я у світі», «Впевнений старт», «Українське дошкільля» тощо. Методична література з проблем навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку.

Мета і завдання різнобічного виховання дітей дошкільного віку. Ідеал і мета виховання. Загальна характеристика складових виховання дітей дошкільного віку, їх завдання. Єдність і взаємозв'язок складових виховання.

Виховання і розвиток дітей раннього віку. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку. Наукові дослідження з питань розвитку і виховання дітей перших років життя. Особливості періоду раннього віку. Особливості вищої нервової діяльності. Провідна роль дорослих у вихованні дітей перших років життя. Педагогічні вимоги до виховання дітей перших років життя: єдність і сталість вимог, поступовість тренування гальмівних реакцій, недопустимість частих заборон і постійного обмеження рухливості дітей, різкої і частотої зміни умов життя, дотримання режиму дня тощо. Організація перших днів перебування дитини у закладі дошкільної освіти, робота з батьками в цей період. Завдання виховання дитини в перші роки життя; специфіка їх реалізації у різних розділах виховної роботи: при організації режиму дня, ігрової діяльності тощо.

Характеристика розвитку дитини III-го року життя. Провідні лінії розвитку і завдання виховання. Криза третього року життя. Режим дня дітей III-го року життя.

Методика організації і проведення режимних процесів. Види діяльності дітей, методика їх організації і проведення. Ігри-заняття з дітьми III-го року життя, їх види, методика їх організації і проведення. Виховання позитивних взаємин між дітьми. Привчання до самообслуговування, елементи трудового виховання.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Фізичне виховання і фізичний розвиток. Розвиток теорії фізичного виховання (Я.А. Коменський, П.Ф. Лесгафт, В.В. Гриневський, Ю.А. Аркін, Л. Чулицька, М. Кистяківська, М. Шейко, Е. Вільчковський, та ін.). Значення сучасних досліджень для розвитку теорії і практики фізичного виховання. Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку. Засоби фізичного виховання: гігієнічні фактори, сили природи та спеціальні фізичні вправи.

Режим дня, фізіологічні основи режиму дня, його значення. Особливості побудови і організації режиму дня у закладі дошкільної освіти. Педагогічні вимоги до побудови режиму дня. Роль дорослих у організації режиму дня. Режимні процеси I-ї та II-ї половини дня. Прогулянка. Структура прогулянки. Цільова прогулянка.

Формування культурно-гігієнічних навичок. Поняття про культурно-гігієнічні навички, їх значення в житті людини. Види, обсяг і зміст культурно-гігієнічних навичок. Умови, необхідні для успішного формування культурно-гігієнічних навичок. Методика формування культурно-гігієнічних навичок у різних вікових групах.

Розумове виховання і навчання дітей дошкільного віку. Естетичне виховання дошкільників.

Розумове виховання дітей дошкільного віку. Необхідність розумового виховання дітей дошкільного віку. Розумове виховання і розумовий розвиток. Розвиток теорії розумового виховання і розумового розвитку дітей дошкільного віку. Народна педагогіка про розумове виховання дошкільників. Завдання розумового виховання дітей дошкільного віку. Значення сенсорної культури для розумового розвитку. Сенсорне виховання як основа розумового розвитку дітей. Завдання, зміст та методи сенсорного виховання дітей в різних вікових групах. Засоби і методи розумового виховання: ознайомлення з навколишнім, спілкування, різні види діяльності – гра, навчання, праця.

Навчання дітей дошкільного віку. Дошкільна педагогіка про навчання як засіб розумового виховання. Суть процесу навчання, його особливості в дошкільному віці. Народна дидактика. Видатні педагоги (Я.А. Коменський, Й.-Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, Є.І. Тихеева, О.П. Усова та ін.) про навчання дошкільників. Зміст навчання дітей. Методи і прийоми навчання. Поняття про методи і прийоми навчання., різні підходи до їх класифікації. Форми організації навчання дітей у закладі дошкільної освіти. Заняття як форма організації навчання. Види занять, вимоги до підготовки та проведення занять. Особливості методики проведення занять в різних вікових групах. Інноваційні технології навчання у закладах дошкільної освіти.

Естетичне виховання. Поняття естетичного та художнього виховання. Естетичне виховання і естетичний розвиток. Розвиток теорії естетичного виховання. Сучасні дослідження про можливості естетичного виховання дітей дошкільного віку (Н.О. Ветлугіна, Я.П. Кузмічова, Т.П. Казакова, В.О. Єзикеєва, Н.П. Сакуліна, Г.О. Підкурманна, Г.В. Сухорукова). Завдання естетичного виховання. Засоби естетичного виховання: естетика побуту, природа, праця, гра, іграшка, читання літератури, мистецтво, свята і розваги.

Моральне та трудове виховання дітей дошкільного віку

Моральне виховання дошкільників. Психолого-педагогічні передумови та особливості морального розвитку дитини. Моральне виховання і моральний розвиток. Видатні педагоги минулого про моральне виховання дошкільників (Я.А. Коменський, Й.-

Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, І.І. Огієнко та ін.). Сучасні дослідження про можливості морального розвитку і морального виховання дошкільників (О.І. Кульчицька, З. Богуславська, О.В. Проскура, М.Д. Виноградова, Л.М. Проклієнко). Роль різних факторів у моральному вихованні дитини. Завдання морального виховання. Загальні методи, зміст, засоби морального виховання дітей дошкільного віку. Засоби народної педагогіки у моральному вихованні дітей. Національна культура та мистецтво як засоби морального виховання. Виховання основ патріотичних та інтернаціональних почуттів у дітей. Теоретичні засади розвитку дитячої особистості в системі колективних взаємин. А.С. Макаренко про взаємодію особистості і колективу. Поняття «дитячий колектив», його своєрідність, умови формування. Виховання дисциплінованості у дітей дошкільного віку. Сутність дисциплінованості, її своєрідність у дошкільному віці. Умови та методика формування дисциплінованості. Виховання культури спілкування та поведінки. Виховання моральних якостей особистості, виховання гуманного ставлення та взаємин.

Трудове виховання. Теоретичні основи трудового виховання дітей дошкільного віку. Своєрідність праці дошкільників і її виховне значення. Завдання трудового виховання дітей дошкільного віку. Наукові дослідження з питань трудового виховання дошкільників (З.Н. Борисова, Я.З. Неверович, Т.В. Введенська, В. Павленчик, Г.В. Беленька, М.А. Машовець та ін.). Шляхи трудового виховання дітей дошкільного віку: ознайомлення з працею дорослих, організація праці дітей. Основні види і форми організації дитячої праці. Зміст трудової діяльності дітей дошкільного віку. Забезпечення умов для праці дітей.

Рекомендована література

1. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк, К.І. Волинець; наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна; авт. кол.: Г.В. Беленька, Е.В. Белкіна, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 492 с.
2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Тамара Іллівна Поніманська. – К.: «Академвидав», 2016. - 456 с.
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 264 с.
4. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О.О. Андрієтті, О.П. Голубович, О.П. Долинна, Т.В. Дяченко, Т.С. Ільченко [та ін.]. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 104 с.
5. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки [Текст]: навчальний посібник / За загальною редакцією З.Н.Борисової. - К.: Вища школа, 2004. - 511 с.

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Вступ до психології. Особистість та діяльність.

Предмет психології, її завдання і методи. Історичні етапи розвитку психології. предмет і завдання психології як науки. Загальнопсихологічні категорії. Галузі психологічної науки. Принципи та етапи психологічного дослідження. Методи психологічного дослідження.

Розвиток психіки та свідомості. Історія розвитку психіки. Відмінність психіки людини від психіки тварин. Поняття про свідомість, її особливості та функції. Структура

свідомості. Рівні вияву психіки людини. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.

Загальне поняття про особистість та діяльність. Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Теорії особистості. Структура особистості. Особистість як суб'єкт і об'єкт міжіндивідних взаємин. Самосвідомість, її функції та структура. Активність і діяльність. Поняття про діяльність, її функції. Зміст структури діяльності. Засоби діяльності. Механізм формування навички. Основні види діяльності. Поняття про спілкування, його структура. Види, засоби та функції спілкування. Конфлікти в спілкуванні, їх причини та способи врегулювання.

Пізнавальні процеси.

Увага. Поняття про увагу, її критерії та функції. Теорії та фізіологічні основи уваги. Види уваги. Властивості уваги та їх розвиток.

Відчуття і сприймання. Поняття про відчуття. Класифікація різновидів відчуттів. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Класифікація і види сприймання.

Пам'ять. Поняття про пам'ять. Функції та теорії пам'яті. Види пам'яті та їх особливості.

Мислення і мовлення. Поняття про мислення, його особливості. Розумові дії та операції мислення. Форми та види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Фізіологічні основи мовлення. Види мовлення та їх характеристика

Уява. Поняття про уяву, її функції та особливості. Види уяви, їх особливості. Фізіологічні основи процесів уяви. Форми уяви.

Емоційно-вольова сфера та індивідуально-психологічні властивості особистості.

Емоції та почуття. Поняття про емоції та почуття, їх особливості. Функції емоцій та почуттів. Фізіологічні основи переживання людиною емоцій та почуттів. Вияви емоцій та почуттів. Види емоцій та почуттів. Вищі почуття. Форми переживання емоційних станів людиною

Воля. Поняття про волю як психологічну категорію, її функції. Філософські основи вольової регуляції. Аналіз вольових дій. Психологічна структура вольового акту. Вольові якості особистості.

Темперамент. Поняття про темперамент. Критерії темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Психологічна характеристика типів темпераменту.

Характер. Поняття про характер. Історія його вивчення. Фізіологічні основи характеру. Структура рис характеру та його виразні ознаки. Акцентуації характеру. Механізми формування характеру людини в онтогенезі.

Здібності. Поняття про здібності, їх природу. Ознаки наявності здібностей до певного виду діяльності. Види здібностей та рівні їх прояву. Механізми розвитку здібностей.

Рекомендована література

1. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук ін.]; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К.: Каравела, 2011. - 464 с.
2. Загальна психологія. Навч. посіб. / [О.П.Сергєєнкова, О.А.Столярчук, О.П.Коханова, О.В.Пасєка]. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 296 с.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С.Д.Максименко. – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. - 222 с.
4. Павелків Р.В. Загальна психологія: підручник / Р.В.Павелків. - К.: Кондор, 2012. - 576

- с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин. - К.: Академвидав, 2011. - 464 с.

ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ

Психічний розвиток дітей дошкільного віку як предмет дитячої психології.

Розвиток пізнавальної сфери дошкільників.

Психологічна характеристика розвитку діяльності дошкільників.

Предмет дитячої психології, її зміст, основні напрями вивчення закономірностей розвитку психіки дитини. Джерела та основні етапи історії розвитку дитячої психології за кордоном (Ж. Піаже, А. Валлон та ін.) та огляд вітчизняних надбань К.Д. Ушинський, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець. Розвиток психології в Україні (Г.С. Костюк, В. Котирло, М. Вовчик-Блакитна, С. Ладивір та інші). Методологія і принципи організації психологічних досліджень, їх планування та проведення. Етапи дослідження, їх завдання і зміст. Етика психологічних досліджень. Класифікація методів вивчення вікових та індивідуальних особливостей дитини (за Б. Ананьевим). Поняття про методику досліджень. Спостереження, його різновиди. Специфіка експериментальних досліджень психіки дитини. Допоміжні методи: тести, (батареї тестів), анкети, бесіди, вивчення результатів діяльності. Методи аналізу та наступної інтерпретації інформації.

Психічний розвиток, умови і передумови. Соціалізація, її механізм. Поняття про психічний розвиток, його зміст, основні напрями. Динамічні характеристики розвитку: нерівномірність, гетерохронність, незворотність, наявність стадій життєвого шляху людини. Соціальне середовище як умова і джерело розвитку. Соціалізація як процес і як результат життя в суспільстві, її суть. Спілкування як джерело соціалізації. Діяльність як фактор соціалізації, її розвиваючі ефекти. Вікова періодизація, соціально-психологічні детермінанти дитинства і вікових періодів. Плато і кризи в психічному розвитку, їх ознаки. Критерії вікової періодизації психічного розвитку. Новоутворення. Основні вікові періоди за Д.Б. Ельконіним. Вікова періодизація з Е. Еріксоном.

Розвиток пізнавальної сфери дітей раннього і дошкільного віку. Загальна характеристика пізнавальної сфери новонародженого. Розвиток елементів мислення. Умови розвитку чутливості. Передумови мовлення. Пошукова активність і розвиток чутливості в ранньому віці. Розвиток розуміння мови. Становлення активного мовлення. Пам'ять дітей раннього віку, її зміст, поява довготривалої пам'яті. Мислення, коло задач дітей раннього віку. Поява елементів уяви в ранньому віці. Психологія розвитку пізнавальної сфери дітей раннього віку.

Загальні умови розвитку чутливості та особливості функціонування сенсорних систем дошкільника. Етапи розвитку перцептивних дій та закономірності їх інтеріоризації. Розвиток понять про сенсорні еталони.

Види пам'яті дітей дошкільного віку. Мимовільне і довільне смислове і механічне запам'ятовування. Умови продуктивності запам'ятовування (яскравість інформації, включеність у діяльність, її повторюваність, дозування матеріалу, організація повторення тощо).

Характеристика уваги дошкільника. Мимовільна увага і можливості саморегуляції. Розвиток уваги у дошкільників.

Сучасні теорії розвитку мислення. Види мислення дошкільника: наочно-дійове, наочно-образне (схематичне), понятійне. Моделювання в процесі розв'язання задач. Розвиток розумових дій і понять. Індивідуальні відмінності в мисленні. Розвиток мислення.

Значення життєвого досвіду в процесах уяви. Роль уявних образів в житті та діяльності дітей дошкільного віку. Особливості образів уяви: яскравість, наближеність до образів сприймань, емоційність, рухливість, антропоморфізм. Основні напрями розвитку уяви.

Розвиток різних видів діяльності дітей від народження до 7-ми років. Загальна характеристика розвитку діяльності дітей дошкільного віку. Розвиток спілкування в ранньому та дошкільному віці, його роль в процесах розвитку. Розширення сфери спілкування і його диференціація. Оволодіння системою невербальних і вербальних засобів спілкування. Виникнення дій з предметами у дітей немовлячого віку та зростання їх ролі у ранньому віці. Етапи розвитку предметно-практичної діяльності. Типи предметних дій. Значення предметно-практичної діяльності в розвитку дошкільників. Поняття про ігрову діяльність. Виникнення передумов розвитку ігрової діяльності в ранньому віці. Поява перших ігрових дій та ролей. Характеристика ігрової діяльності дітей раннього віку. Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку і її значення в появі новоутворень дошкільного віку, в процесах розвитку самосвідомості і самооцінки. Психологічні особливості продуктивних видів діяльності дошкільників. Виникнення елементів навчальної і трудової діяльності в дітей дошкільного віку.

Розвиток емоційно-вольової сфери та індивідуально-психологічних особливостей дітей дошкільного віку. Розвиток особистості дошкільника.

Розвиток емоційно-вольової сфери і дітей від народження до 7-ми років. Емоційний розвиток дитини як умова психічного здоров'я. Сфера потреб і сфера емоцій на різних вікових етапах. Розпізнавання емоцій. Вікові особливості: яскравість, безпосередність, нестійкість, неконтрольованість проявів, схильність до афектів, їх вікова специфіка. Механізми виникнення почуттів як складних емоційних синтезів.

Основні напрями розвитку почуттів: збагачення емоційного життя, підвищення розумності, стійкості і глибини переживань, оволодіння зовнішніми виразними засобами. Походження складних емоційних комплексів: тривожності, страху, ревнощів, почуття вини, засоби їх пом'якшення і нейтралізації. Профілактика неврозів.

Мета і мотив в поведінці дитини дошкільного віку. Розвиток довільної регуляції діяльності (за В. Котирло). Попередження вередувань, впертості та інших форм деструктивної активності.

Тип вищої нервової діяльності, його динаміка (врівноваженість, гармонійність реакцій, повільність, загальмованість, збудливість, гіперактивність тощо) і особливості прояву на різних етапах дошкільного дитинства. Врахування темпераментів у процесах педагогічної взаємодії. Характер як відображення соціальної ситуації розвитку дитини. Роль природних передумов у становленні характеру. Причини появи дисгармонійних характерів у дітей дошкільного віку.

Індивідуальні особливості дітей, їх врахування в процесах педагогічної взаємодії. Здібності і діяльність. Роль природних передумов (задатків) у здібностях. Особливості прояву здібностей в дошкільному віці. Схильності, наявність виражених інтересів, працездатність як ознаки обдарованості. Проблеми обдарованих дітей. Умови розвитку здібностей у дітей дошкільного віку.

Розвиток передумов особистості в немовлячому та ранньому віці. Роль провідних видів діяльності. Вплив дорослих та однолітків на розвиток передумов особистості в немовлячому та ранньому віці. Новоутворення «Я», «Я сам», їх психологічний зміст. Рівень морального розвитку в ранньому віці. Криза 3-х років і зрушення в особистісній сфері.

Розвиток особистості дошкільника. Спілкування з дорослими, моделювання їх поведінки в грі і поведінці, осмислення моральних аспектів – основа засвоєння моральних уявлень. Моральний розвиток за Л. Кольбергом, рівні і стадії. Розвиток статевої ідентифікації та проблема статевого виховання. Оволодіння нормами і правилами поведінки, їх зміст на різних вікових сходинах. Особливі обставини розвитку особистості дошкільника. Діти з вадами розвитку.

Дитина в групі, характеристика міжособистісного спілкування, його зміст. Психологічні процеси в групі: статус (соціометричні зірки, відсторонені, популярні), прагнення до лідерства, рефлексія, емпатія, конфлікти. Конформізм у дитячому середовищі. Емоційне самопочуття дитини в групі та його вплив на формування особистості. Ціннісні орієнтації та мікроклімат в групі дошкільників. Діагностика самопочуття дитини в групі та шляхи оздоровлення ситуації у групі дошкільників.

Проблема інтерпретації поведінки дітей дошкільного віку. Характеристика мотивів поведінки дітей дошкільного віку: пізнавальних, особистісних, ігрових, суспільних, моральних і тощо. Основні напрями розвитку мотивів. Самосвідомість і самооцінка. Формування ієрархії мотивів як важливе новоутворення дошкільного віку.

Психологічна готовність до школи - головний підсумок дошкільного дитинства. Поняття про психологічну готовність дитини до навчання в школі як головний підсумок дошкільного дитинства та обґрунтування її необхідності. Характеристика основних компонентів психологічної готовності до школи: інтелектуальної, мотиваційної, соціальної. Внесок українських психологів у вирішення проблеми готовності до школи. Показники шкільної зрілості. Психологічна характеристика дітей 6-ти років і проблеми початкового періоду навчання.

Рекомендована література

1. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія [Текст]: 2-ге видання, навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Тетяна Вікторівна Буткевич. – К.: «Центр учбової літератури», 2012.
2. Етичний кодекс психолога [Текст] // Ст 407. Кн. «Робота психолога з молодшими школярами» / за ред. С.Д.Максименка. – К., 2012.
3. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія [Текст]: навчальний посібник / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К., 2012.
4. Пашнев Б.К. Психодіагностика обдарованості [Текст] / Пашнев Б.К. – Харків, 2015.

ПСИХОЛОГІЯ МОВИ

Мова. Мовлення. Мовленнєва діяльність.

Загальні основи психології мови. Вступ. Психологія мови як наука. Сутність, предмет і завдання психології мови. Взаємозв'язки психології мови з іншими науками. Історія становлення психології мови. Період наукових контактів психології та лінгвістики (початок ХІХ — середина ХХ ст.). Формування психології мови як науки (50—70-ті роки ХХ ст.) Період змін у проблематиці психології мови (80-ті роки ХХ ст. — донині). Методи психолінгвістичних досліджень. Експериментальні методи у психології мови. Дискурс-аналіз у психології мови. Методи аналізу та наступної інтерпретації інформації. Психологія мови в системі професійної підготовки педагога-вихователя.

Структура, механізми та види мовленнєвої діяльності. Психологічні та психолінгвістичні аспекти розгляду мовлення дитини. Періодизація та чинники мовленнєвого розвитку дитини. Специфічні особливості внутрішнього мовлення.

Загальні характеристики автономного мовлення. Значення мови та мовлення в психічній діяльності дошкільника. Взаємозв'язок мовлення та мислення дошкільника.

Функціонально-сміслові типи мовлення як психолінгвістична і лінгвометодична проблема. Розповідь, опис та міркування як функціонально-сміслові типи мовлення. Механізм смислового сприймання мовного висловлювання. Рівні розуміння смислового змісту мовлення. Психологічні закономірності оволодіння значенням слова в онтогенезі. Питання про взаємовідносини значення і смислу слова. Формування граматичного ладу мовлення. Типові граматичні помилки в мовленні дітей. Чинники чистої і правильної вимови звуків у дитини. Характерні недоліки звуковимови у дитини дошкільного віку.

Психолінгвістичний аналіз розгорнутого і усного висловлювання. Взаємозв'язок між мислительними процесами й мовними структурами у дітей. Характерні особливості діалогічного і монологічного мовлення дошкільників. Граматична неповнота мовлення як одна з характеристик діалогічного мовлення. Ситуативність мовлення дітей дошкільного віку. Роль словосполучень у збагаченні мовленнєвого досвіду й становленні граматичної будови мовлення дітей дошкільного віку. Речення як психолінгвістична одиниця у формуванні монологічного мовлення дітей. Психологічні особливості дитячих словосполучень і речень. Основні труднощі у розвитку мовлення дітей.

Вдосконалення лінгво-методичної системи в аспекті наступності і перспективності. Наступність і перспективність, як об'єктивні закономірності процесу учіння. Вдосконалення методики і практики пропедевтичної, лінгвістичної роботи з майбутніми школярами. Психолінгвістичні технології формування мовленнєвої діяльності у дітей: групова психотерапія, психокорекція, розвивальне навчання.

Групова психолінгвотерапія у формуванні мовленнєвої діяльності дітей. Психокорекційні технології забезпечення розгортання висловлювань дітей з використанням лексико-семантичних засобів мови. Психокорекційні й розвивально-психолінгвістичні технології формування операцій побудови словосполучень, висловлювань та забезпечення цілісно-завершеної функціонально-сміислової реалізації мовлення в дітей.

Психолінгвістичні особливості формування мовних понять. Мовленнєва діяльність як предмет оволодіння дошкільниками. Феномен дитячого мовлення. Фактори мовленнєвого розвитку дошкільників. Теорії засвоєння мови дітьми. Онтогенез дитячого мовлення. Етапи мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку. Закономірності засвоєння рідного мовлення дітьми. Рефлексія над мовою і мовленням та її роль у розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. Об'єктивація мови старшими дошкільниками.

Рекомендована література

1. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посібник [Текст] / С.І. Куранова. – Київ: Академвидав, 2012., 208 с. (серія Альма-матер)
2. Загнітко А., Михальченко М. Основи психолінгвістики [Текст]: науково-навчальне видання/ А. Загнітко, М. Михальченко – Донецьк: ДонДУ, 2008. – 233 с.
3. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Вступ до психолінгвістики [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Засекіна, С.В. Засекін – Острого: Нац. ун-т «Острозька академія», 2002. – 168 с.
4. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика [Текст]: підручник / Л.В. Засекіна, С.В. Засекін – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.

5. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку [Текст]: Монографія / Л.О. Калмикова, Н.В. Марченко, С.Д. Дем'яненко, Л.А. Порядченко; За заг. ред. Л.О. Калмикової. – К.: ПП Медведєв, 2007. – 304 с.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Теоретичні основи методики формування елементарних математичних уявлень.

Теоретичні основи методики формування елементарних математичних уявлень у дітей. Ознайомлення з курсом методики: значення та завдання курсу.

Зростаюча роль математичних знань в сучасному суспільстві. Роль математичних знань в розумовому розвитку.

Основні математичні поняття: число, величина, вимірювання, геометричні фігури. Системи числення.

Методичні положення організації процесу формування елементарних математичних уявлень у дошкільників.

Формування у дітей раннього віку (2-й і 3-й рік життя) первинних математичних уявлень. Особливості сприйняття величин предметів дітьми раннього віку. Підбір іграшок і організація ігор, які сприяють збагаченню сенсорного досвіду у сприйнятті і розрізненні величин предметів. Розрізнення дітьми раннього віку форми предметів. Збагачення досвіду у розрізненні форми предметів конструктивного матеріалу. Уявлення дітей третього року життя про елементарні кількісні відношення "багато", "мало", "один", організація практичних дій з групами предметів. Особливості розвитку просторових орієнтувань у дітей раннього віку. Збагачення практичного досвіду орієнтування у дітей раннього віку. Збагачення практичного досвіду орієнтування на собі, розуміння і вживання слів: вгорі-внизу, попереду-позаду, справа-зліва. Початкове орієнтування дітей раннього віку в часі.

Формування уявлень про кількість у дітей 4-го року життя. Аналіз програмних завдань. Особливості сприйняття дітьми II молодшої групи кількості предметів. Формування розуміння кількісних відношень: один і багато, рівності і нерівності. Методичні прийоми роботи. Формування уявлень про величину і форму предметів у дітей 4-го року життя. Особливості сприйняття величини предметів дітьми 4-го року. Аналіз програмних завдань. Розрізнення, порівняння і оцінка величини предметів дітьми II молодшої групи. Методичні прийоми навчання дітей способом обстеження предметів: виділення довжини, ширини, висоти і товщини предметів та порівняння предметів з величиною способами накладання, прикладання, приставляння, словесне позначення. Дидактичні ігри і вправи. Особливості сприйняття форми предметів дітьми молодшого дошкільного віку. Аналіз програмних завдань. Методичні прийоми ознайомлення дітей із геометричними фігурами. Дидактичні ігри і вправи. Розвиток просторових і часових орієнтувань у дітей 4-го року життя. Генезис просторових орієнтувань у дітей. Засвоєння парних напрямків. Програмні завдання. Прийоми закріплення орієнтування на собі, розрізнення лівої і правої частини тіла. Засвоєння дитиною основних просторових напрямків. Особливості розрізнення дітьми молодшого дошкільного віку частин доби, необхідність точного словесного позначення їх. Програмні завдання. Методичні прийоми навчання дітей розрізненню частин доби: бесіди, робота з картинками, словесні дидактичні ігри. Особливості організації роботи з формування елементарних математичних уявлень у дітей II молодшої групи, використання різних форм роботи з дітьми: колективні заняття, індивідуальні ігри-заняття, робота з підгрупами дітей, створення навчальної ситуації, дидактичні ігри, ігри з народними іграшками, народні ігри. Планування роботи з дітьми.

Формування уявлень про число та навчання лічби у дітей середньої групи. Етапи розвитку діяльності лічби. Аналіз програмних завдань. Методика ознайомлення з утворенням чисел та навчання кількісної і порядкової лічби. Навчання лічби за участю різних аналізаторів. Формування розуміння незалежності результату лічби від якісних ознак, форми, величини предметів, їх розміщення в просторі. Методика ознайомлення з цифрами. Обґрунтування програмних завдань по дальшому розвитку уявлень про величину предметів. Навчання прийомів упорядкування предметів за величиною. Методичні прийоми роботи, які використовуються з метою поглиблення і розширення знань про різні параметри величини предметів (довжину, ширину, товщину предметів). Дидактичні ігри і вправи. Використання геометричних фігур як еталонів у пізнанні форми предметів. Аналіз програмних завдань. Методичні прийоми, які використовуються з метою ознайомлення дітей з геометричними фігурами та геометричними тілами. Вправи на визначення форми предметів на заняттях з математики і в різних видах діяльності. Дидактичні ігри. Особливості засвоєння дітьми основних просторових напрямків в процесі пересування. Програмні завдання. Ускладнення прийомів орієнтування дітей "від себе". Ігри і вправи, які сприяють збагаченню досвіду орієнтування в просторі при пересуванні. Особливості знань дітей про час і часові відношення. Обґрунтування програмних завдань з розвитку часових орієнтувань у дітей. Прийоми роботи по дальшому розширенню уявлень про частини доби і закріпленню навичок правильного вживання їх назв, встановлення їх послідовності. Ознайомлення з поняттям "доба", "сьогодні", "вчора", "завтра". Дидактичні ігри, які використовуються з метою закріплення знань про час. Специфіка організації роботи з математики: колективні заняття, моделювання навчальних ситуацій в різних видах діяльності, робота з підгрупою дітей. Використання методичних прийомів в навчанні в роботі з дітьми середньої групи. Комплексне вирішення основних програмних завдань.

Формування математичних уявлень про числа натурального ряду та навчання лічби дітей шостого року. Обґрунтування програмних завдань. Прийоми утворення чисел. Засвоєння дітьми лічби і відлічування в межах 10. Розкриття зав'язків і відношень між числами натурального ряду, порядкове і кількісне значення числа. Ознайомлення із складом числа із одиниць в межах 5. Позначення чисел цифрами. Формування уявлень про числа натурального ряду, розвиток лічильної та обчислювальної діяльності у дітей 7 року життя.

Обґрунтування програмних завдань. Удосконалення навичок: лічба предметів, які відрізняються формою, величиною, по-різному розташовані в просторі, лічба в різних напрямках. Вправління в лічбі звуків, рухів, лічба на дотик. Вправління в лічбі частин цілого. Розуміння відношень між числами (більше "1", менше "1"). Навчання гучному називанню чисел в прямому та зворотному порядку у вказаному відрізку натурального ряду. Прийоми роботи, які використовуються в роботі з дітьми 7 року життя з метою формування уявлень про кількісне, порядкове значення числа. Прийоми ознайомлення дітей із складом числа із двох менших чисел. Значення цих знань для підготовки дітей до розуміння змісту арифметичних дій. Суть лічильної та обчислювальної діяльності. Методика ознайомлення дітей із арифметичними задачами. Формування уявлень про величину у дітей старшого дошкільного віку. Обґрунтування програмних завдань із формування уявлень про величину предметів та навчання вимірювання у старшому дошкільному віці. Особливості вимірювальної діяльності дітей. Методика формування уявлень про величину предметів (упорядкування предметів за величиною, визначення величини предмета способом вимірювання умовною мірою, порівняння предметів за двома-трьома параметрами величини, розвиток окоміру). Прийоми закріплення вмінь

дітей сьомого року виділяти в навколишніх предметах три параметри величини. Ознайомлення із способами вимірювання неперервних величин (об'єму рідких та сипучих речовин, протяжності). Методика ознайомлення з поняттями глибини, ваги, загальноприйнятими мірами: сантиметром, метром, літром, кілограмом. Формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури у дітей старшого дошкільного віку. Можливості дітей старшого дошкільного віку узагальнювати геометричні фігури, визначити форму окремих частин. Аналіз програмних завдань. Методичні прийоми закріплення знань дітей про геометричні фігури знаходити: за описом, за зразком, групування за ознакою форми незалежно від інших ознак, виділення основних елементів фігур (кутів, сторін, вершин), виділення спільних та відмінних ознак. Ігри і вправи на визначення форми предметів. Самостійне викладання контурів геометричних фігур із паличок, із смужок паперу. Методичні прийоми закріплення знань дітей про форму. Використання прийомів практичного порівняння: лічба, вимірювання, відтворення фігур, (малювання на папері в клітинку, вирізування, виліплювання, перетворення одних фігур в інші, викладання із паличок, поділ геометричних фігур, формування розуміння відношення частини і цілого між собою. Ознайомлення дітей з елементами геометрії: прямі і криві лінії, відрізок, вимірювання відрізків за допомогою сантиметрової лінійки. Особливості засвоєння дітьми основних часових мір у старшому дошкільному віці. Обґрунтування програмових завдань із ознайомлення з календарним часом. Методичні прийоми роботи, які використовуються з метою закріплення знань про послідовність частин доби, формування поняття про добу як вихідну одиницю календарного часу. Ознайомлення з календарем як взаємозв'язаною системою мір часу. Методика організації роботи із ознайомлення дітей з календарем та формування вміння користуватися ним, використання моделі календарного часу. Дидактичні ігри, використання художньої літератури, творів народної творчості для закріплення знань про час. Прийоми закріплення знань дітей про добу, тиждень, про послідовність мір часу і їх числову характеристику. Знайомство дітей з календарним роком. Формування вміння визначати час за годинником. Особливості орієнтування в просторі в старшому дошкільному віці. Встановлення просторових відношень в розташуванні предметів. Аналіз програмних завдань з орієнтування в просторі в старшому дошкільному віці. Навчання орієнтування в просторі в процесі активного пересування. Прийоми формування у дітей вміння розрізняти просторові відношення між предметами і правильно їх називати. Прийоми розвитку орієнтування на площині. Ігри і вправи. Прийоми навчання дітей сьомого року вільному орієнтуванню в просторі, формування вміння швидко визначати і правильно називати вказані напрямки. Орієнтування в приміщенні, на майданчику дитячого садка, в мікрорайоні. Розвиток орієнтування дітей на площині аркуша паперу, зошита, на сторінках книжки. Використання графічної схеми під час навчання орієнтуванню в навколишньому просторі. (Розуміння дітьми плану карти, схеми маршруту).

Педагогічна взаємодія ЗДО із сім'єю та школою у формуванні елементарних математичних уявлень

Наступність в роботі дитячого садка і школи. Математичний розвиток дитини в сім'ї. Знайомство з програмою та підручниками з математики для учнів 1 класу школи. Порівняльний аналіз програми 1 класу школи і програмних завдань з математики дітей старшого дошкільного віку. Особливості математичного розвитку дитини в сім'ї. Створення умов для роботи батьків з дітьми з метою формування математичних знань та використання їх в практичній діяльності. Форми спільної роботи дитячого садка і сім'ї з питань математичного розвитку дошкільників.

Рекомендована література

1. Артемова Л.В. Колір. Форма. Величина. Число [Текст]: для кожної дитини, родини, вихователя, вчителя / Л. В. Артемова. - Київ: Томіріс, 1997. - 173 с.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: [науково- методичний посібник / Наук. ред. О.Л. Кононко]. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – (Бібліотечка журналу «Дошкільне виховання»).
3. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей [Текст] / Під загальною редакцією О.К. Грибанової - К.: Вища школа, 1987.
4. Щербакова К.Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників [Текст]: навчальний посібник / К.Й. Щербакова; Мін.освіти України; Ред. Є.В. Бондарчук. - Київ : Вища школа, 1996. - 240с.
5. Щербакова К.Й. Методика формування елементів математики у дошкільників [Текст]: Навч. посібник / К.Й. Щербакова. – К.: Видавництво Європейського університету., 2011. – 262 с.

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ТА НАВЧАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАМОТИ

Загальні основи методики розвитку мовлення

Особливості і завдання формування комунікативно-мовленнєвих умінь і навичок. Предмет та завдання курсу. Філософські, природничі, психологічні та лінгводидактичні основи методики розвитку мовлення. Закономірності та принципи навчання дітей рідної мови.

Є.І. Тихєєва – основоположник методики розвитку мови дітей дошкільного віку. Внесок В.О. Сухомлинського в розвиток ідей методики навчання дітей рідної мови.

Необхідність та значення спілкування матері з ще ненародженою дитиною. Становлення засобів спілкування (вербальних, невербальних) у дітей від народження до 6-7 років. Особливості розвитку фонетичних засобів мовлення: мовне дихання, фонетичний слух, артикуляція, звуковимова, сила голосу, темп, дикція, виразність. Закономірності становлення слова у дітей. Формування граматичних умінь та навичок дітей дошкільного віку. Особливості формування зв'язного мовлення у дошкільників. Система завдань розвитку комунікативно-мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку.

Форми роботи. Методи і прийоми формування мовленнєвого спілкування дітей дошкільного віку. Форми роботи з розвитку мовлення і формування процесу спілкування у дітей дошкільного віку. Види занять, вимоги до них. Особливості проведення занять в різних вікових групах дитсадка. Загальна характеристика методів формування мовленнєвого спілкування дітей. Методи ознайомлення з новим соціальним досвідом і лексичним матеріалом.

Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей раннього віку. Значення мови в розвитку дітей раннього віку. Становлення граматичної будови мови у дітей раннього віку. Методика розвитку мовлення дітей другого року життя. Ігри-заняття з розвитку мовлення. Характеристика мови дітей другого року життя. Розвиток розуміння мови, фонематичного слуху, активної мови дітей. Методика розвитку мовлення дітей третього року життя. Характеристика занять. Словниковий запас, розвиток розуміння мови, діалогічна мова, особливості засвоєння речень. Спілкування як важлива умова розвитку активної мови дітей.

Робота з ознайомлення дітей з новим соціальним досвідом і лексичним матеріалом. Методика роботи з дидактичними картинками. Картина як ефективний засіб розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Значення розглядання картини для дітей дошкільного віку. Особливості сприймання картин дошкільниками. Методика навчання дітей розповіданню за картинками в різних вікових групах. Складання розповіді за картиною.

Ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху і пожежної безпеки. Методика ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху в різних вікових групах. Дидактичні ігри для ознайомлення з правилами дорожнього руху. Методика ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки в різних вікових групах. Роз'яснювальна робота по дотриманню правил пожежної безпеки. Знайомство з ознаками пожежі та засобами гасіння, ознайомлення з професією пожежника, з правилами поведінки під час виникнення пожежі.

Методика художнього читання і розповідання. Значення художньої літератури для виховання дітей. Завдання та зміст роботи дитячого садка по ознайомленню з художньою літературою. Принципи добору літературних творів для читання та розповідання дітям. Форми роботи з книгою в дошкільному закладі.

Методика читання художніх творів на заняттях. Специфіка занять з художньої літератури, їх структура, методичні прийоми роботи. Підготовка вихователя до занять. Види бесід після художнього читання. Прийоми ознайомлення дітей з жанрами, композицією, засобами художньої виразності твору, дитячою книгою, її структурою. Складання і аналіз планів-конспектів занять (читання і розповідання дітям творів художньої літератури, вивчення віршованих творів напам'ять з дітьми дошкільного віку). Моделювання ситуацій, проведення елементів занять.

Робота з формування умінь і навичок мовленнєвого спілкування і систематизація знань з навколишнього світу. Методика проведення бесід в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Переказ літературних творів. Види дитячих розповідей. Навчання дітей розповіданню за дидактичними картинками.

Методика виховання звукової культури мови. Дидактичні ігри та вправи, їх структурні елементи, види, тематика і методика проведення з дітьми різного віку. Система роботи з виховання звукової культури мови дитини: дидактичні ігри та вправи на розвиток мовного дихання, фонематичного слуху, сили голосу, дикції. Методика проведення спеціальних занять з виховання звукової культури мови дітей. Корекція мовлення дітей, формування контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності. Складання та аналіз планів-конспектів спеціальних занять (з формування звукової культури мови, бесід, переказів літературних творів). Моделювання ситуацій проведення елементів занять. Складання студентами текстів, ситуацій, розповідей, їх аналіз.

Методика формування граматичної будови мови. Система роботи з формування граматичної правильності мовлення: дидактичні ігри та вправи з формування морфологічних і синтаксичних умінь та навичок у дітей. Спеціальні заняття з формування граматичної правильності мовлення. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному житті. Методика проведення бесід в роботі з дітьми старшого дошкільного віку, їх види, тематика, структурні компоненти, прийоми керівництва бесідами. Переказ літературних творів. Вимоги до творів, які беруться для переказу і дитячих переказів. Методика проведення переказів літературних творів з дітьми різного віку. Розповіді з власного досвіду. Складання та аналіз планів-конспектів спеціальних занять (з формування граматичної культури мови, розповідання за дидактичними картинками, розповідання з власного досвіду). Моделювання ситуацій проведення елементів занять. Складання студентами текстів, ситуацій, розповідей, їх аналіз.

Робота з формування досвіду творчої діяльності в розвитку мовленнєвих здібностей дітей і навчання грамоти.

Теоретичні засади формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей. Види і тематика творчих розповідей. Навчання дітей складанню творчих розповідей на наочній основі.

Методика навчання дітей складанню творчих розповідей на словесній основі. Складання та аналіз планів-конспектів спеціальних занять із навчання дітей словесних розповідей (із власного досвіду, творчого розповідання, переказування), їх аналіз. Моделювання ситуацій проведення елементів занять. Складання студентами текстів, ситуацій, розповідей, їх аналіз.

Куточок книги в ДНЗ. Вимоги до куточку книги, його організація в різних вікових групах дитячого садка. Методика роботи вихователя з дітьми в куточку книги. Інсценування за змістом добре відомих творів художньої літератури. Види театру, літературні ранки розваги та роботи з дітьми дошкільного віку. Виготовлення проспектів та ескізів обладнання куточка книги в дитячому садку. Добір книг для дитячої бібліотеки. Обговорення передового досвіду роботи вихователів. Робота з методичною літературою.

Види театру, літературні ранки, розваги в роботі з дітьми дошкільного віку. Складання та аналіз вікторин, літературних ранків (вечорів), розваг з дітьми дошкільного віку. Перегляд відеофільмів з літературними ранками, розвагами, які проводяться в дошкільних закладах. Складання студентами сценаріїв розваг, вікторин, літературних ранків, їх аналіз. Моделювання ситуацій з проведення розваг, літературних вікторин, ранків (вечорів), за складаними сценаріями.

Навчання дітей дошкільного віку грамоти. Зміст, завдання та значення навчання грамоти дітей дошкільного віку. Необхідність та значення навчання грамоти дітей дошкільного віку. Короткий історичний огляд методів навчання грамоти. Сучасні методи навчання грамоти. Прийоми, які застосуються в навчанні грамоти дітей дошкільного віку. Добір дидактичних ігор з навчання грамоти дітей 4-5-го року життя. Аналіз наочних дидактичних посібників з навчання грамоти дітей 6-го року життя. Складання планів-конспектів занять з навчання дітей звуковому аналізу слів, ознайомлення з голосними та приголосними звуками. Моделювання ситуацій з проведення занять з навчання дітей звукового і складового аналізу слів, ознайомлення зі звуком і літерою, з навчання процесу читання за складеними конспектами.

Прийоми навчання читання. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з поняттями «слово», «речення». Навчання дітей звуковому аналізу слів. Ознайомлення дітей з голосними та приголосними звуками. Ознайомлення дітей з м'якими та твердими приголосними звуками, їх графічним позначенням у схемі звукового аналізу слів. Ознайомлення дітей зі складом. Прийоми ознайомлення з наголосом, наголошеними складами. Зміст та завдання з навчання грамоти дітей в букварному періоді. Ознайомлення зі звуками і буквами в ході занять з грамоти та в повсякденному житті. Навчання дітей читання складів, слів, речень, текстів. Прийоми навчання читання. Підготовка руки дитини до писання: гігієнічні та педагогічні вимоги, зміст, завдання роботи, прийоми керівництва. Дидактичні ігри та вправи, що застосовуються в підготовці руки до писання і навчання грамоти. Мовленнєва підготовка дітей до школи. Навчання дітей звуковому аналізу слів. Підготовка руки дитини до писання. Прийоми навчання читання.

Спільна робота дитячого садка та сім'ї з розвитку мови та навчання грамоти. Роль сім'ї в розвитку мови та мовній підготовці дитини до школи. Єдність вимог дитячого садка та сім'ї до культури дитячого мовлення. Завдання дошкільних закладів у роботі

щодо розвитку мови з сім'єю. Форми і зміст роботи щодо розвитку мови та навчання грамоти дитячого садка з сім'єю. Аналіз записів відвідування студентів сімей. Обговорення переглянутих відеофільмів, прочитаних книг про виховання дітей в сім'ї.

Планування та облік роботи з розвитку мовлення та навчання грамоти дітей. Управління навчально-виховним процесом розвитку комунікативно-мовленнєвої сфери особистості дошкільників. Необхідність, значення планування та обліку роботи з розвитку мовлення і навчання грамоти в дошкільному навчальному закладі. Аналіз календарних планів роботи вихователів ДНЗ. Складання та аналіз календарних планів роботи з розвитку мовленнєвого спілкування і навчання грамоти дітей дошкільного віку. Розв'язання педагогічних задач.

Рекомендована література

1. Богущ А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах [Текст]: підручник / А.М.Богущ, Н.В.Гавриш. - 2-ге вид. доп. - К.: Слово, 2012. - 704 с.
2. Богущ А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років [Текст]: монографія / А.М. Богущ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004.
3. Богущ А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти / Богущ А.М., Гавриш Н.В., Саприкіна О.В.– К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 408 с.
4. Богущ, А.М. Перші кроки грамоти: передшкільний вік [Текст]: навч. посіб. / А.М.Богущ, Н.В.Маліновська. - К. : Слово, 2013. - 424 с.
5. Богущ, А.М. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.М.Богущ, І.Попова. - К.: Слово, 2014. - 200 с.
6. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія [Текст]: навч. посіб. для студ. вищих навч. педагог. закл. / упоряд.: А.М. Богущ част. 1 та 2. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ РОБОТИ З НАРОДОЗНАВСТВА

Використання українського фольклору у роботі з дітьми дошкільного віку.

Вступ до курсу «Методика проведення роботи з народознавства». Предмет і завдання Методики проведення роботи з народознавства. Принципи Методики проведення роботи з народознавства. Історія розвитку народної педагогіки.

Фольклорна творчість у дошкільному закладі. Жанрова характеристика українського фольклору. Специфічні особливості колісанок. Характеристика українських скоромовок та лічилок. Класифікація прислів'їв та загадок.

Ознайомлення дітей з державною символікою.

Походження державної символіки України. Походження тризубу - пам'ятки духовної культури нації. Становлення державного прапора. Походження гімну України.

Характеристика національних промислів та ремесел України.

Декоративно-прикладне мистецтво як одна з важливих галузей художньої культури українського народу. Ознайомлення дітей дошкільного віку з українською вишивкою. Різьбярство як народний промисел України. Значення барв і зображень на писанці. Особливості залучення дітей дошкільного віку до писанкарства.

Ознайомлення дітей дошкільного віку з народними оберегами. Українські національні символи-обереги. Рослинні та тваринні символи України. Використання народної метеорології у роботі з дітьми.

Рекомендована література

1. Артюх Л.Ф. Звичаї українців у народному календарі / Л.Ф. Артюх. – Київ: «Балтія-Друк», 2012. – 224 с.
2. Баран В.Д. Історичні витоки українського народу / В.Д. Баран, Я.В. Баран; НДІ українознав. М-ва освіти і науки України, Ін-т археол. НАН України. - К.: Генеза, 2005. – 208 с.
3. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. / А. М. Богуш, Н.В. Лисенко. – Київ : Вища шк., 2002. – 407 с.
4. Грушевський Марко. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. – К.: Либідь, 2006.
5. Дмитренко М. Символи українського фольклору: Монографія / М. Дмитренко. — К.: УЦКД, 2011. — 400 с.
6. Жаворонкова М. "Історичні аспекти та трансформація вишитого рушника на сучасному етапі." Вісник Закарпатського художнього інституту. Випуск 5: «Ерделівські читання» (2014) / М. Жаворонкова. – Ужгород: Закарпатський художній інститут, 2014. – 118 с.
7. Ігнатенко І. Етнологія для народу. Свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети, вірування українців / І. Ігнатенко. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 320 с.
8. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник. – 3-тє вид., стер.-К.: Знання-Прес, 2005. – 591 с.
9. Лозко Галина. Українське народознавство. 3-є вид., доповнене та перероблене. – К.: Видавництво "АртЕК", 2006.–472 с.
10. Лукашенко Т. Українські обереги своїми руками / Т. Лукашенко. – Х.: Віват, 2015. – 224 с.
11. Фоменко Е.В. Формування національної свідомості дітей. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 121, [7] с.: іл. – (Серія «ДНЗ. Вихователю»).
12. Чегусова З., Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ ст. / З. Чегусова, Т. Кара-Васильєва. – Київ: Либідь, 2014. – 280 с.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І ПРАКТИКУМ З ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ

Теоретичні та практичні засади культури мовлення. Жанрова специфіка виконання літературних творів.

Культура мовлення як складник професійної майстерності педагога. Особливості культури мовлення, структура та техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії. Методика оволодіння культурою мовлення. Відпрацювання фонаційного дихання та правильної дикції. Розвиток мовленнєвого голосу. Специфічні особливості та функції педагогічного спілкування. Структура педагогічного спілкування. Стилї педагогічного спілкування. Культура мовлення як складник професійної майстерності педагога. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії.

Використання компонентів логіко-емоційної виразності читання у становлення культури мовлення педагога. Виразність як ознака культури мовлення. Інтонація, мелодика, мовний такт, пауза, темп мовлення як технічні показники виразного читання. Основні засоби логіко-емоційної виразності, їх значення для читання. Підготовка художнього твору до читання та використання в ній засобів логіко-емоційної виразності. Теоретичні основи засобів використання логіко-емоційної виразності читання.

Засвоєння основ мовленнєвої культури шляхом оволодіння навичками ораторської майстерності. Здатність вести діалог за допомогою використання невербальних засобів художньої виразності. Використання компонентів культури мовлення під час виконання

прозових творів. Виразне читання вголос творів різних жанрів. Промова як результат оволодіння основами ораторського мистецтва. Методика навчання ораторської майстерності. Використання засобів ораторської майстерності у діловому спілкуванні. Діалог та невербальне спілкування.

Особливості читання творів різних жанрів за допомогою виражальних засобів емоційно-образної виразності. Виразне читання як навчально-методична проблема. Техніка мовлення як необхідна передумова виразного читання. Використання логіко-емоційних засобів у читанні творів різних жанрів. Перевірка ефективності формування у дітей умінь і навичок виразного читання

«Система» К.С. Станіславського – основні закони. Ефективні засоби опрацювання логіко-емоційної партитури тексту для виразного читання. Драматизація та інсценізація творів як засоби розвитку культури мовлення у різних напрямках діяльності. Розповідання. Драматизація та інсценізація. Роль і значення розповідання в роботі вихователя. Основна різниця між читанням і розповіданням, вимоги до розповідання, види розповідання.

Рекомендована література

1. Довідник з культури мови: [Посібник] / С.Я. Єрмоленко, С.П. Бибик, Н.М. Сологуб та ін.; За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 2005. – 399 с.
2. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія: навч-методич. посіб. / Л.Л. Хоружа. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. – 96 с.
3. Олійник Г.А. Виразне читання. Основи теорії. Посібник для вчителів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 224 с.
4. Олійник Ольга, Шинкарук Василь Культура мовлення. Навчальний посібник. – К.: кондор, 2008. – 296 с.
5. Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: Навчальний посібник / За ред. В.В. Різуна. – К.: Атіка, 2008. – 204 с.
6. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч. Посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Ліра – К, 2007. – 240 с.
7. Коваленко С.М. Сучасна риторика: Навчально-практичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 184 с.
8. Колотілова Н.А. Риторика. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 232 с.
9. Кочерган М.П. Загальне мовознавство підручник / М.П. Кочерган. – 3-тє вид. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 464 с.
10. М. Препотенська Риторика. 10 ключових тем. Навчальний посібник. – Київ: Фірма «ІНККОС», 2009. – 254 с.

АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ГІГІЄНА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Внутрішнє середовище організму (кров, лімфа).

Предмет, завдання, методи анатомічних та фізіологічних досліджень. Визначення змісту вікової фізіології і шкільної гігієни. Шкільна гігієна в майбутній професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Поняття про структурну і функціональну організацію організму. Загальна характеристика основних закономірностей росту і розвитку дітей.

Поняття росту і розвитку. Вплив середовища на ріст і розвиток. Основні закономірності росту та розвитку дітей. Акселерація (поняття і причини). Вікова періодизація.

Загальний огляд будови і функцій організму. Рівні організації тіла людини: клітина, тканина, органи, система органів, організм. Саморегуляція — універсальна властивість організму. Нервова і гуморальна регуляція функцій організму.

Поняття про здоров'я. Складові та чинники здоров'я. Здоровий спосіб життя та його складові. Формування здорового способу життя на основі традицій українського народу. Критерії біологічного віку.

Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку дітей. Біологічне значення опорно-рухової системи. Загальні відомості про скелет: форма, з'єднання, будова і хімічний склад кісток, ріст кісток, частини скелета. Вікові особливості кісток та скелета. Запобігання викривленню хребта і розвитку плоскостопості. Комплекс вправ для профілактики порушень постави. Комплекс вправ для виправлення (корекції) сутулості.

Загальні відомості про будову м'язів та їх основні групи у людському тілі. Розвиток рухів у дітей. Вікові особливості м'язового апарату. Профілактика та перша медична допомога при травматичних пошкодженнях опорно-рухового апарату.

Значення фізичної культури у розвитку опорно-рухового апарату в дітей та підлітків. Недостатній рівень рухової активності – гіподинамія, як фактор ризику. Гігієнічні вимоги до навчальних меблів та робочої пози учня. Гігієнічні основи фізичного виховання учнів. Внутрішнє середовище організму: кров, лімфа, тканинна рідина.

Вікові особливості крові і кровообігу. Біологічне значення крові. Склад крові: плазма, формені елементи. Імунітет. Роль І.І. Мечникова у створенні вчення про імунітет. Інфекційні хвороби і боротьба з ними. Хвороби, пов'язані з порушенням функцій імунної системи (ревматизм, алергічні хвороби, СНІД). Загартування організму дітей і підлітків. Вікові особливості крові.

Кровообіг. Біологічне значення кровообігу. Будова і робота серця. Серцевий цикл. Регуляція роботи серця. Вікові зміни серця. Велике і мале коло кровообігу. Кровоносні судини: будова, функції. Регуляція роботи судин. Вікові особливості кровоносних судин. Особливості кровообігу плоду.

Профілактика та перша медична допомога при серцево-судинних захворюваннях і кровотечах. Шкідливий вплив куріння й вживання алкоголю на серце і судини.

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Біологічне значення дихання. Загальна будова органів дихання (носова порожнина, носоглотка, гортань, трахея, бронхи, легені). Дихальні рухи (механізм вдиху і видиху). Типи дихання. Глибина і частота дихання. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання. Особливості збудливості дихального центру у дітей. Вікові особливості будови і функції органів дихання. Валеологічне значення носового дихання.

Валеологічна оцінка мікроклімату приміщення. Гігієнічні вимоги до мікроклімату приміщення та перебування дітей на повітрі. Особливості дихання під час спокою та фізичної роботи. Дихальні вправи для формування правильної дикції.

Причини розладів дихання та перша допомога при них. Перша допомога при зупинці дихання: у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою.

Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи оздоровчого харчування. Біологічне значення травлення. Система органів травлення: будова, функції. Особливості травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечнику. Регуляція травлення. Вікові особливості травлення. Профілактика шлунково-кишкових захворювань.

Обмін речовин як основна функція життя. Обмін білків, жирів, вуглеводів. Водний і мінеральний обмін. Вітаміни. Збереження вітамінів в їжі. Недостатнє та надмірне харчування, їх наслідки.

Вікова фізіологія та гігієна сечовидільної системи. Шкіра. Біологічне значення процесів виділення. Органи виділення людини.

Будова і функції сечовидільної системи людини. Механізм утворення первинної і вторинної сечі. Вікові особливості сечовидільної системи. Запальні явища сечовидільної системи. Утворення каменів в нирках, можливі причини каменеутворення. Профілактика захворювань сечовидільної системи.

Будова і функції шкіри. Профілактика захворювань шкіри. Гігієна шкіри. Принципи загартування організму. Профілактика і перша допомога при тепловому, сонячному ударах, опіках та обмороженнях.

Ендокринна система. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах.

Ендокринна система та її вікові особливості. Загальні закономірності діяльності залоз внутрішньої секреції. Гормони. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Щитоподібна залоза. Паращитоподібні залози. Гіпофіз. Епіфіз. Надниркові залози. Вилочкова залоза. Підшлункова залоза. Статеві залози. Статеве дозрівання. Захворювання ендокринної системи: причини, ознаки, профілактика.

Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Біологічне значення, загальний план будови нервової системи. Вікові зміни морфофункціональної організації нейрона. Рефлекси. Рефлекторна дуга. Спинний мозок: будова, функції, особливості розвитку. Головний мозок: будова, функції, особливості розвитку.

Біологічне значення сенсорних систем, або аналізаторів. Вікові особливості аналізаторів. Гігієна аналізаторів.

Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах. Визначення готовності дітей до навчання у школі. Особливості розумової праці. Розумова і фізична працездатність дитини. Стомлення, його фізіологічна сутність і діагностика. Педагогічні основи подолання ранньої втоми. Перевтома як патологічний стан, заходи щодо її запобігання та режим дня дитини в дошкільних установах.

Сон та його гігієнічне значення. Стрес: різновиди, механізм виникнення, біологічне значення.

Рекомендована література

1. Антонік, В.І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов. - Київ : Професіонал ; Київ : Центр учбової літератури, 2009. - 336 с.
2. Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закладів / Г.І. Коляденко ; М-во освіти і науки України. - 6-те вид. - Київ : Либідь, 2014. - 384 с.
3. Маруненко І. М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни : курс лекцій / І. М. Маруненко, Є. Неведомська, В. І. Бобрицька ; М-во освіти і науки України, Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка. - 2-е вид. - Київ : Професіонал, 2006. - 480 с.
4. Помогайбо, В. Основи антропогенезу : підручник / В. Помогайбо, А. Петрушов, Н. Власенко. - Київ : Академвидав, 2015. - 142 с. –

5. Сидоренко, П. І. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П. І. Сидоренко, Г. О. Бондаренко, С. О. Куц. - Київ : Медицина, 2015. - 199 с.

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

Безпека життєдіяльності як категорія. Актуальність дисципліни «Безпека життєдіяльності». Основні етапи розвитку проблеми забезпечення дисципліни «Безпека життєдіяльності». Поняття сталого розвитку суспільства та його проблеми. Функції, цілі та завдання дисципліни «Безпека життєдіяльності». Об'єкти вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності».

Небезпека. Ризик як оцінка небезпеки. Поняття небезпеки, небезпечних ситуацій. Поняття потенційної небезпеки. Класифікація небезпек. Характеристика небезпечних та шкідливих факторів. Ризик як оцінка небезпек. Системний аналіз у БЖД.

Правові та організаційні основи безпеки життєдіяльності.

Джерела небезпеки життєдіяльності людини та породжені ними фактори. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій.

Природні небезпеки та техногенні небезпеки. Класифікація природних небезпек. Тектонічні стихійні лиха. Топологічні стихійні лиха. Метеорологічні стихійні лиха. Пожежі. Історичний розвиток техногенних небезпек. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище. Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин. Аварії на транспорті. Пожежі та вибухи.

Соціальні та політичні небезпеки. Війни. Тероризм. Екстремальні ситуації криміногенного характеру та способи їх уникнення. Соціальна небезпека – алкоголізм. Тютюнопаління.

Комбіновані небезпеки. Природно-техногенні небезпеки. Природно-соціальні небезпеки. Захворювання, які передаються статевим шляхом. СНІД – синдром набутого імунodefіциту. Наркотики та наркоманія.

Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі. Забруднення атмосфери міст. Забруднення міських приміщень. Забруднення питної води в містах. Шумове, вібраційне та електромагнітне забруднення міст. Безпека поведінки людей в умовах міста.

Рекомендована література:

1. Атаманчук П.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, О.Г. Чорна – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 276 с.
2. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.:2004. – 328с.
3. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник/В.В. Березуцький, Л.А. Васьковець, Н.П. Вершиніна та ін.; за ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
4. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України I-IV рівнів акредитації /Є.П. Желібо, Н.М. Заверуха, В.В.Зацарний; за ред. Є.П. Желібо і В.М. Пічі. — К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2001. — 320 с.
5. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності. Підручник. - К.: ЦУЛ, 2013. - 448 с.
6. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 384 с.
7. Цапко В.Г. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. /За ред. В. Г. Цапка. — 3-тє вид., стер. — К.: Знання, 2004. — 397 с.